

ÚKL CJBB84

23.4.2010

Možnosti a meze automatické derivace deverbativ na *-tel*

- Klímová, J., Štícha, F.: K možnostem a mezím sufixální derivace substantiv, In: **Možnosti a meze české gramatiky, Praha : Academia, 2006, s. 127-138.**

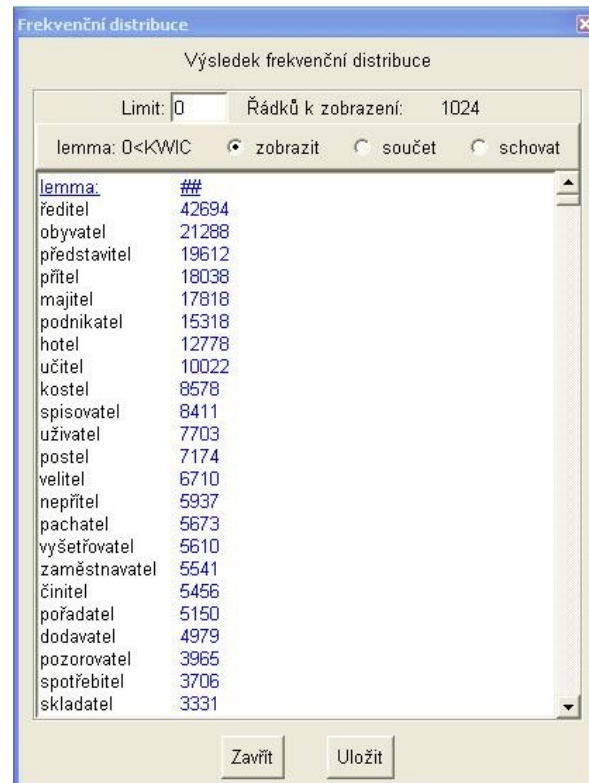
Na základě pozorování dat z korpusů odpovězte na otázky

- Je každé substantivum na *-tel* (jehož lemma=.*tel) činitelské jméno (deverbativum na *-tel*)?
- Jaké jsou (nutně) formální vlastnosti lemmat, která jsou deverbativy derivovanými sufixem *-tel* ?
- Proč nejsou slova jako *kostel*, *postel*, *kastel*, ... deverbativy na *-tel*?
- Proč nejsou slova jako *hotel*, *botel*, *motel*, ... deverbativy na *-tel*?
- Proč nejsou slova *pytel*, *strašpytel*... deverbativy na *-tel*?
- Proč je *pitel* deverbativum na *-tel* a jak argumentovat u slova *jetel*?
- Od jakého základu (základů) se tvoří deverbativa na *-tel*?
- Které komponenty lze formálně popsat při derivaci jmen na *-tel* ?

implicitní atribut **lemma**

dotazovací řádek **.*tel**

konkordance – statistiky – frekvenční distribuce – **lemma**

Frekvenční distribuce

Výsledek frekvenční distribuce

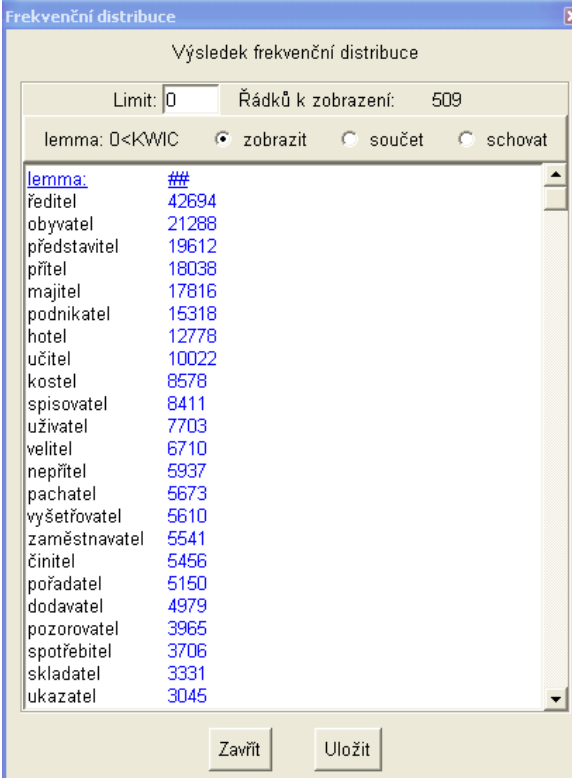
Limit: 0 Řádků k zobrazení: 1024

lemma: 0<KWIC zobrazit součet schovat

lemma	##
ředitel	42694
obyvatel	21288
představitel	19612
přítel	18038
majitel	17818
podnikatel	15318
hotel	12778
učitel	10022
kostel	8578
spisovatel	8411
uživatel	7703
postel	7174
velitel	6710
nepřítel	5937
pachatel	5673
vyšetřovatel	5610
zaměstnavatel	5541
činitel	5456
pořadatel	5150
dodavatel	4979
pozorovatel	3965
spotřebitel	3706
skladatel	3331

Zavřít Uložit

implicitní atribut **tag**
dotazovací řádek **NN[MI].***
konkordance – statistiky – frekvenční distribuce – **lemma**

Frekvenční distribuce

Výsledek frekvenční distribuce

Limit: 0 Řádků k zobrazení: 509

lemma: 0<KWIC zobrazit součet schovat

lemma	##
ředitel	42694
obyvatel	21288
představitel	19612
přítel	18038
majitel	17816
podnikatel	15318
hotel	12778
učitel	10022
kostel	8578
spisovatel	8411
uživatel	7703
velitel	6710
nepřítel	5937
pachatel	5673
vyšetřovatel	5610
zaměstnavatel	5541
činitel	5456
pořadatel	5150
dodavatel	4979
pozorovatel	3965
spotřebitel	3706
skladatel	3331
ukazatel	3045

Zavřít Uložit

NENÍ

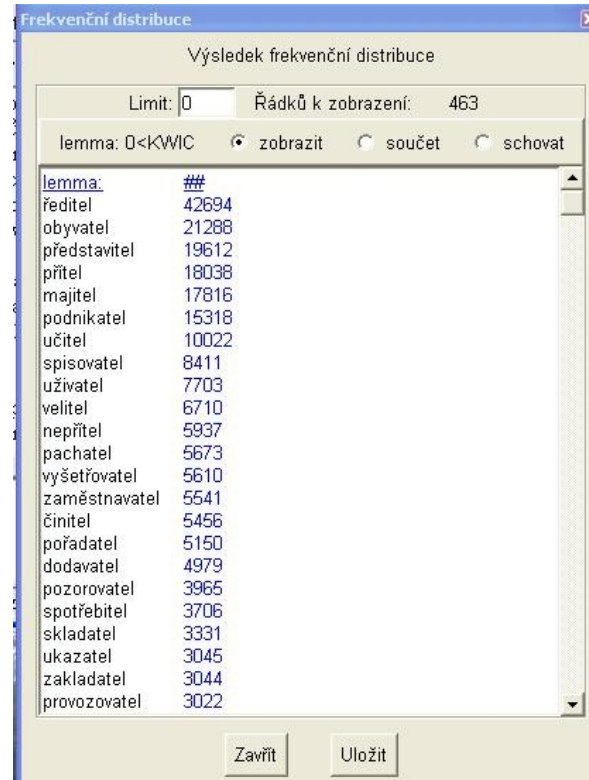
- *datel, Obrtel*
- *jetel, betel, kostel, pytel, ...*

Co může předcházet před –tel ?

- Vokál ?
- Konsonant ?
- Pouze některé vokály ?
- Které ?

implicitní atribut **lemma**
dotazovací řádek **.*[aeěííy]tel**

konkordance – statistiky – frekvenční distribuce – **lemma**

The screenshot shows a window titled "Frekvenční distribuce" with a subtitle "Výsledek frekvenční distribuce". It features a search bar with "lemma: D<KWIC" and three radio buttons: "zobrazit" (selected), "součet", and "schovat". Below the search bar is a table with two columns: "lemma:" and "##". The table lists 20 lemmas and their corresponding frequencies. At the bottom of the window are two buttons: "Zavřít" and "Uložit".

lemma:	##
ředitel	42694
obyvatel	21288
představitel	19612
přítel	18038
majitel	17816
podnikatel	15318
učitel	10022
spisovatel	8411
uživatel	7703
velitel	6710
nepřítel	5937
pachatel	5673
vyšetřovatel	5610
zaměstnavatel	5541
činitel	5456
pořadatel	5150
dodavatel	4979
pozorovatel	3965
spotřebitel	3706
skladatel	3331
ukazatel	3045
zakladatel	3044
provozovatel	3022

derivace od kmene

- -a-tel, -ova-tel
- -e-tel, -ě-tel
- -i-tel
- -í-tel

Proč nejsou slova jako *kostel*, *postel*, *kastel*, ... deverbativy na *-tel*?

- Deriváty na *-tel* se tvoří od kmene (minulého) nebo od otevřeného kořene sloves, která nemají kmenotvornou příponu pro tvoření tvarů od kmene minulého.
- Před *-tel* předchází vždy vokál.

Proč nejsou slova jako *hotel, botel, motel, ...* deverbativy na *-tel*?

- K tomu, co bylo řečeno výše stačí dodat, že :
- -o- nemůže být kmenový vokál v češtině
- neexistuje české sloveso III. třídy vzoru krýt, které by mělo -o- v kořeni (anebo vokál, který by v tomto derivačním typu alternoval s -o-).

Proč nejsou slova *pytel, strašpytel...* deverbativy na *-tel*?

- neexistuje sloveso III. třídy vzoru *krýt* .**pýt*

Proč je *pitel* deverbativum na *-tel* a jak argumentovat u slova *jetel*?

- *pitel* je deverbativum od slovesa *pít* : ...**co**
Čech, to dobrý <pitel> ... SYN2006PUB
- *jetel* je případ formální homonymie, není deverbativem od slovesa *jet*. Při formalizovaném popisu by bylo třeba zařadit toto substantivum k výjimkám.